

HEKABE

HELENA

ORESTES

Scala
Aarhus Teater

Det tragiske og tragedien

Af Ole Thomsen

Hvis man tror, en tragedie kan defineres som et stykke, der ender ulykkeligt, tror man fejl. Adskillelige stykker af alle de tre græske tragikere ender i lykke, nogle endda i den lykke, vi ofte tager som typisk for komedien, nemlig bryllup. Således f.eks. Euripides' *Orestes*, endda med dobbelt bryllup.

Mange har lært, at en græsk tragedie forkynnder, at gudernes vrede (*nemesis*) straffer menneskenes overmod (*hybris*). Men dette er som universalformel lige så misvisende som dogmet om den ulykkelige slutning. Det er sandt, at græske tragedier indgik i en gudstjeneste; men religionen var den klassiske græske, ikke stoisk eller kristen, og efter vore begreber går det ikke helt retfærdig til i en græsk tragedie. Når vi er nået til enden og vi kan overskue en given tragedie, kan vi ikke udbryde: Så er der da en nøjagtig årsagsammenhæng mellem skyld og straf.

I den græske tragedie straffes menneskene ofte for handlinger, som de nok har gjort, men som de ikke fuldtud kan drages til ansvar for. Dette er gudernes hårdhed: at den tragiske lidelse ofte kommer »udefra« og er ude af forhold til, hvad den lidende med viden og vilje har forbrudt.

Men i tragedien er mennesker stærke, har en historie og kan modnes, hvorimod menneskene i den europæiske komedie er svage, ikke har nogen historie og kører rundt i ubrydelige kredse. Guderne kan knuse tragediens mennesker, men et menneske kan blive en helt netop i tilintetgørelsen, såret kan hele mennesket.

Denne heroisme, som findes hos Sofokles, rummer en trods og en art løftelse. Derimod ses denne ophøjelse af mennesket i tilintetgørelsen ikke hos Euripides, hvis personer er rykket nærmere til komediens mennesker: de svage. Dette indebærer, at af trodsen og løftelsen hos Sofokles bliver nu kun trodsen tilbage, også i de stykker af Euripides der ender i lykke.

Vi har nuanceret et par almindelige antagelser om tragedien og det tragiske: antagelsen om den ulykkelige slutning, læren om *Nemesis* og *hybris*, og nu til sidst identifikationen af det tragiske med det udvejsløse og det uhelbredelige. For dette er vel, hvad vi mener, når vi bruger ordet tragisk i daglig tale, f.eks. om et uheld eller en sygdom. Ganske vist kan man sige, at udvejen og muligheden for helbredelse snævrer ind fra Aiskylos over Sofokles til Euripides:

Aiskylos kunne i 458 beskrive mordet på den fra Troja hjemvendte Agamemnon, mordet på Klytaimestra, Agamemnons morder, og sluttelig *frifindelsen* af Klytaimestras morder, hendes søn Orestes, i tre indholds-mæssigt på hinanden følgende tragedier, og gennem denne handlings-trilogi (*Orestien*) bane en for-løsningsvej, som skulle blive et af vor kulturs prægende billeder; *happy ending* er næsten for småt om Aiskylos' profetiske vision om en af guderne garanteret retsorden, inden for hvilken de tragiske modsætninger i verden er forsonet.

Men heller ikke når vi kommer til Sofokles' heroisme og dennes trods og løftelse

gælder det, at vi kan kalde disse tragedier tragiske i betydningen udvejsløse; og så er det ikke afgørende, om stykkerne ender i ulykke, eller i en art lykke som Sofokles' *Elektra* og hans *Filoktet*.

Man bruger undertiden ordet tragisk til at beskrive en tragedies helhed; vi ser altså, at der i det tragiske er nogle afrundings- og forløsningskræfter på færde, som ikke findes i det tragiske. Og dette gælder endnu Euripides. Er der ikke andet tilbage, så er der dog trodsen, hvad enten denne kommer ud i en åben protest mod de vilkår, mennesker skal leve på, eller den anbringes i ironiske forbehold, således at der under en overflade af *ja* rører sig et plan, som råber *nej* – og rummer budskabet!

Men det store aiskyleiske forløsnings-syn er ikke muligt nu, og to generationer, ja nøjagtig 50 år efter *Orestien* opfører Euripides sin *Orestes*, et gangster-stykke, hvor atreiderne er på nippet til at stikke ild til deres slægts palads, d.v.s. til myten, til tragedien – og til teatret, for atreidepaladset er scenehuset. Og så kommer Apollon som gud fra kranen (*deus ex machina*) og laver *happy ending* i et tableau som højst forløser teatralisk, for teatralisk set er det formidabelt: Menelaos og hans følge på jorden, de sammensvorne med den kidnappede Hermione på paladsets tag, og over dem alle Apollon.

Kulminerende i Euripides bliver udvejen sværere og sværere at se. Menneskene svækkes og samtidig øges de komiske elementer i tragedien. Hos alle tre tragikere

kan der findes komiske træk hos ammer, slaver og bud, men hos Euripides kan der være komiske træk hos selve hovedpersonerne, hvad der som al komik kommer af et misforhold, her misforholdet mellem myte og moderne realitet, mellem ORESTES og Orestes, mellem AKILLEUS og Akilleus, d.v.s. mellem det store forbillede og det svækkede menneske, som det må fremstilles her i krigens sene fase og århundredets afslutning.

D.v.s. at i dette komiske misforhold befinder det tragiske sig – det tragiske forstået netop som dagligsproget forstår det: det der ikke kan helbredes.

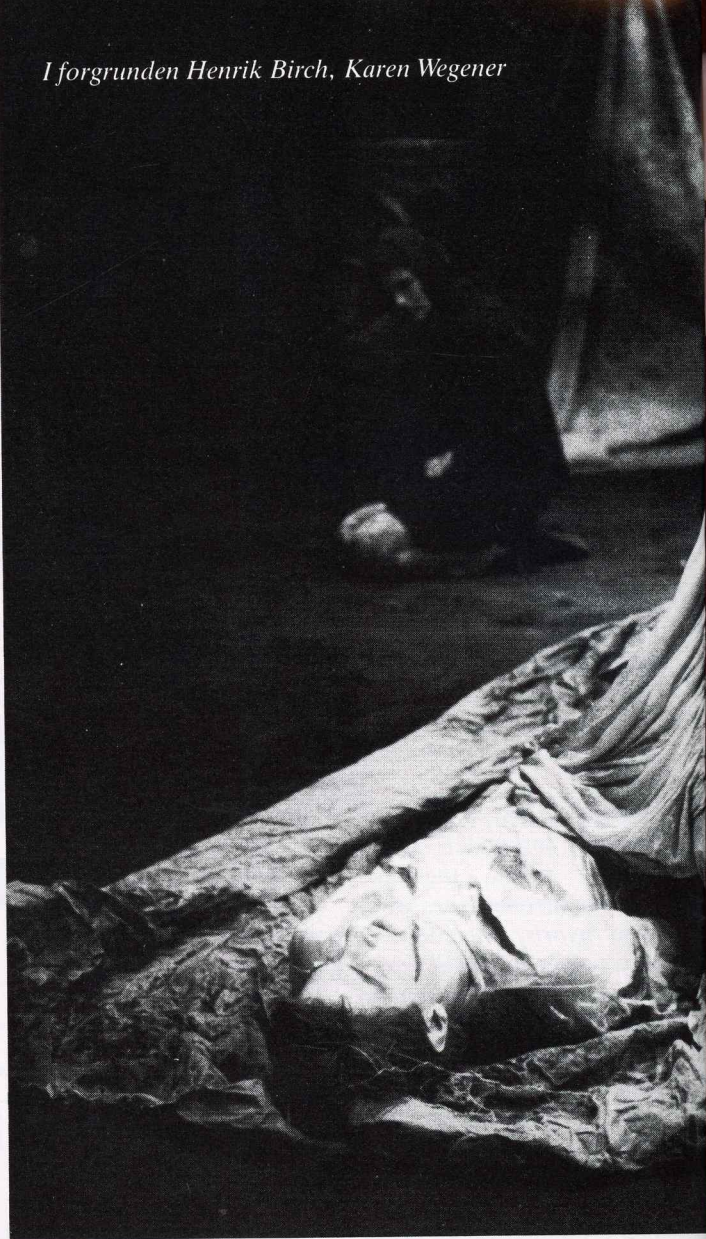
Det ville være småtskåret og ved siden af, at kalde Euripides' sene dramaer en polemik mod Aiskylos, bl.a. *Orestien*. Tiden, under den peloponnesiske Krig og i Den græske Rationalisme, er grundlæggende en anden, og enhver græsk tragediedigter »går ind i sin tid«, for han skriver i et massemedium og opfatter publikum i Dionysos-teatret som hele staten.

Mellem 458 og 408 er der lige så stor forskel som mellem 1910 og 1960.

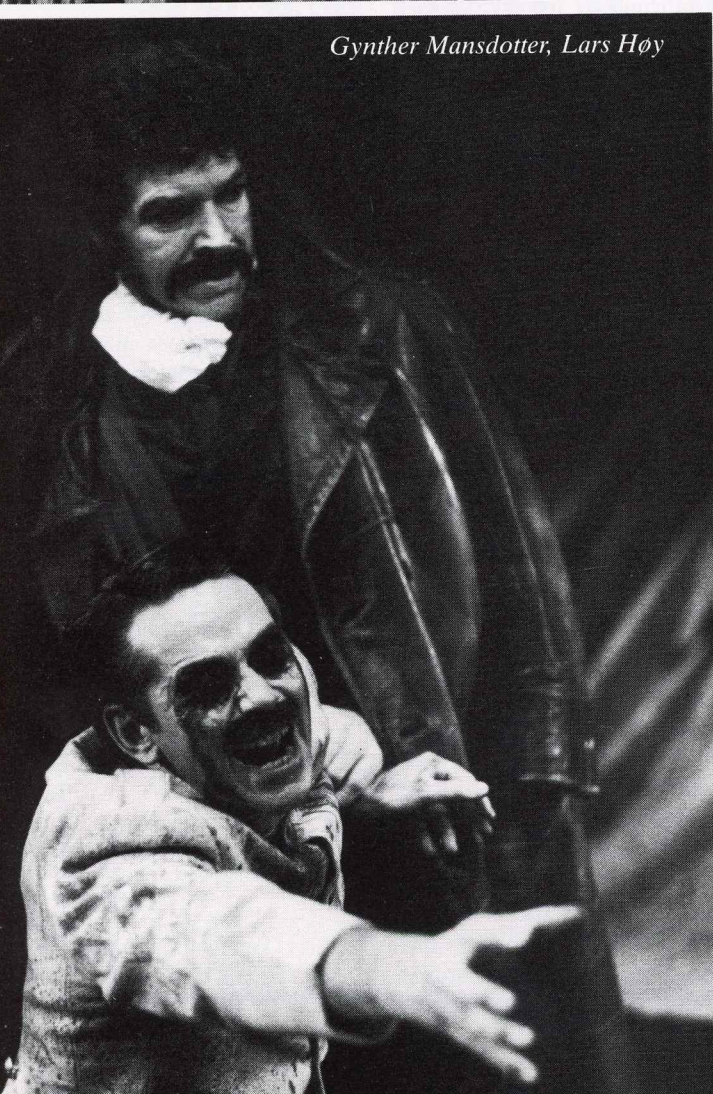
Lars Høy, Karen Wegener

I forgrunden Henrik Birch, Karen Wegener

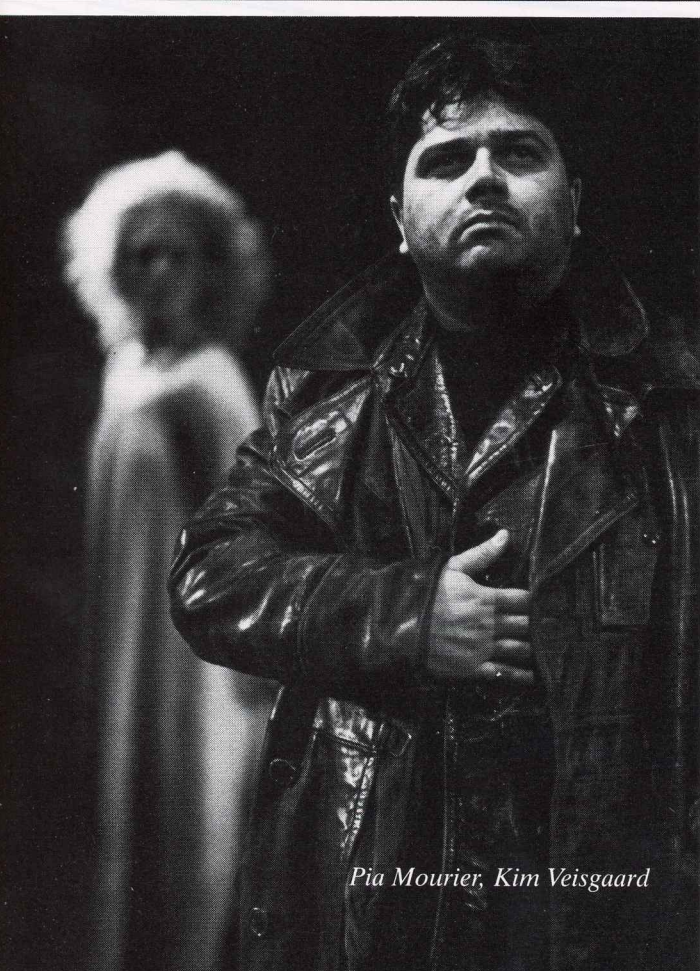
Gynther Mansdotter, Lars Høy

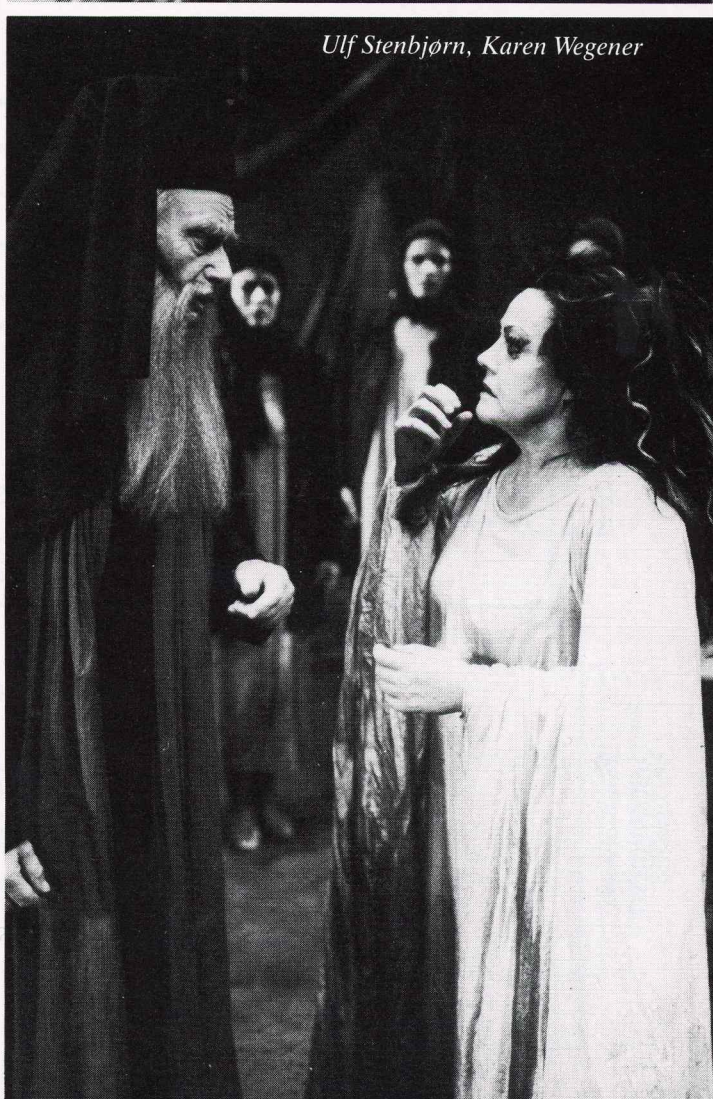
*Ömer Faruk Ceren, Lars Høy,
Karen Wegener, Mustafa Öktem*

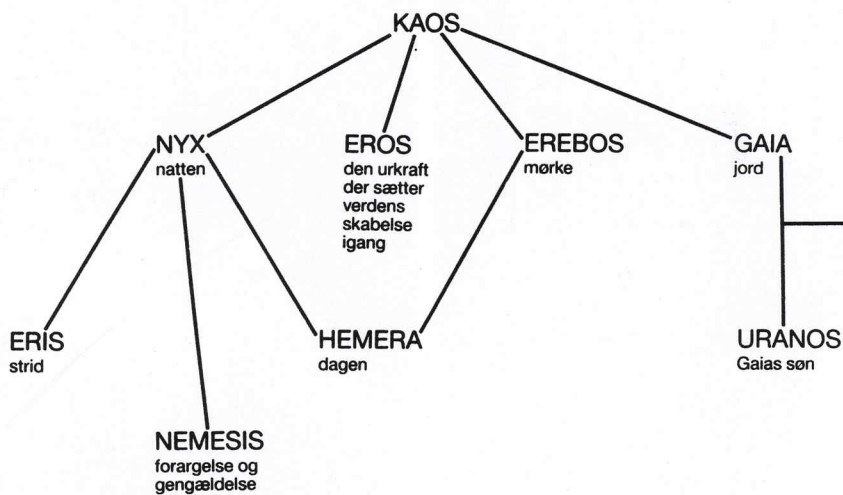
Pia Mourier, Tove Wisborg

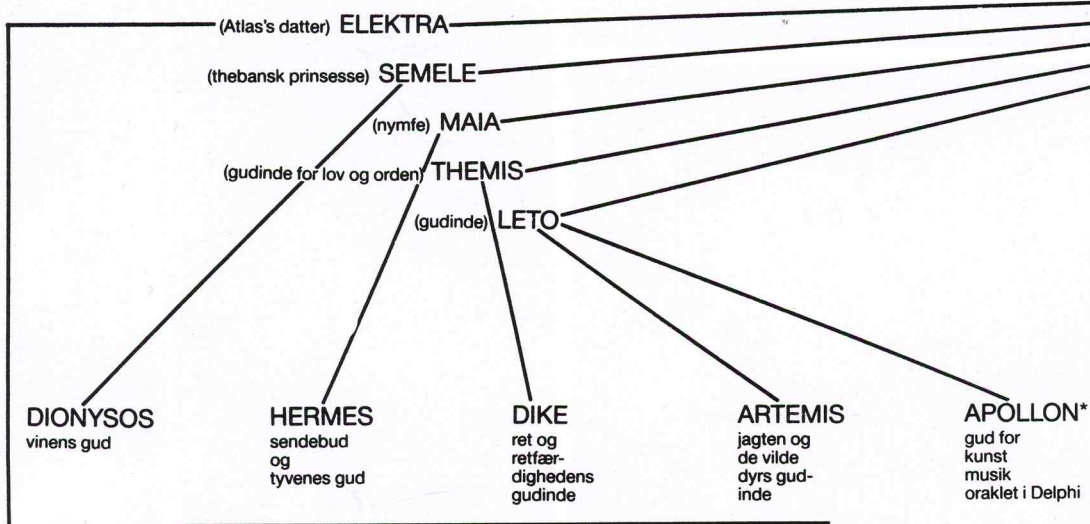
Pia Mourier, Kim Veisgaard

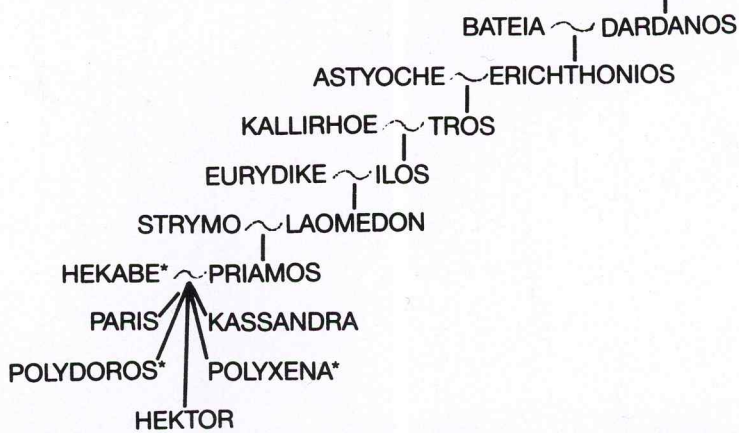
Ulf Stenbjørn, Karen Wegener

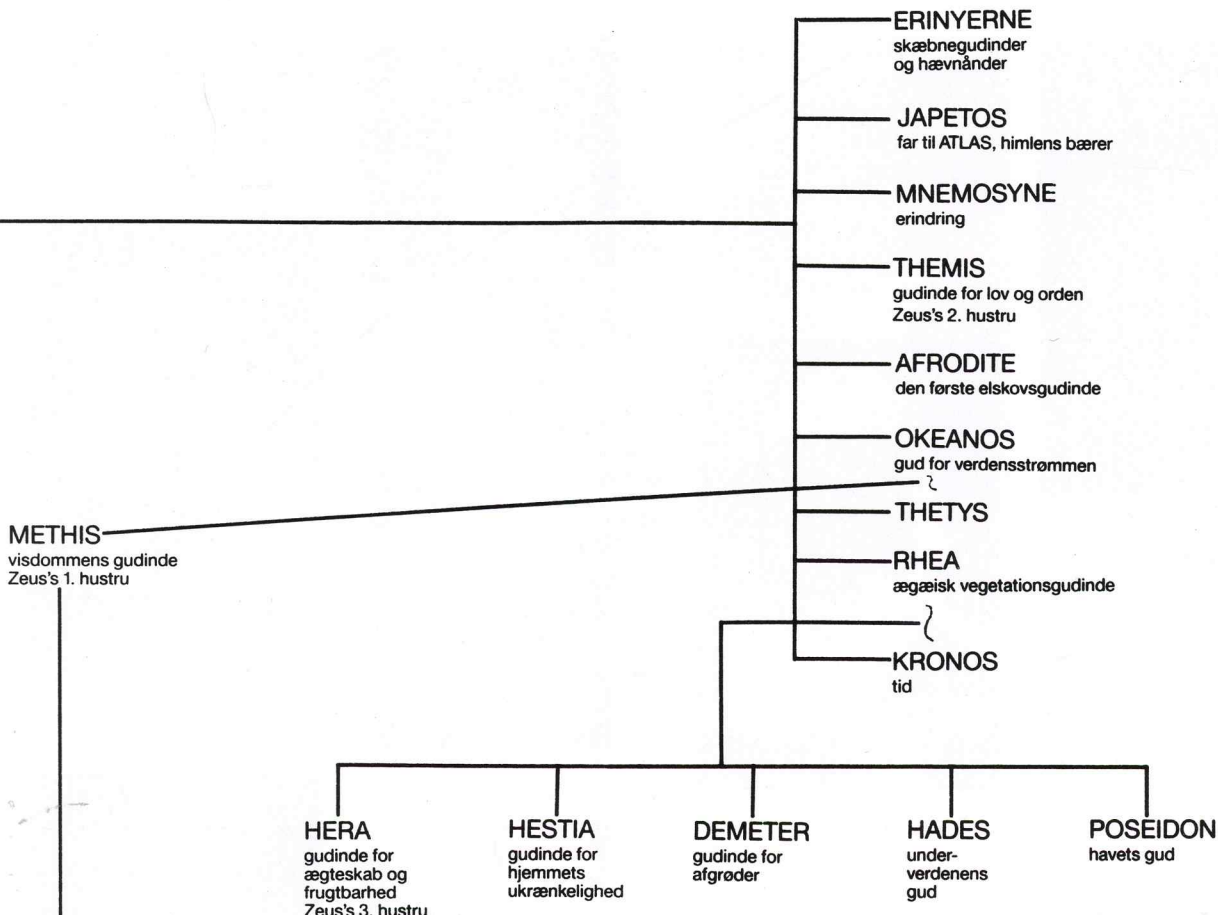
OLYMPIKE GUDER

DARDANIDER
Trojansk kongeslæggt

URTIDS GUDER OG TITANER

OLYMPISKE GUDER

METHIS
visdommens gudinde
Zeus's 1. hustru

ZEUS
de olympiske guders fader

ATHENE
gudinde for kunst
klogskab
krig

ARES
krigens
gud

HEPHAISTOS
ilden og
smedekunstens
gud

DIONE (gudinde)

AFRODITE
elskovens
gudinde

LEDA (kongedatter)

TYNDAREOS*

HERA (gudinde for frugtbarhed)

PLUTO

TANTALOS

DIONE

PELOPS

HIPPODAMEIA

PELOPEIA

THYESTES

ATREUS

AEROPE

AIGISTOS

KLYTAIMESTRA

AGAMEMNON*

MENELAOS*

HELENA*

IFIGENIA

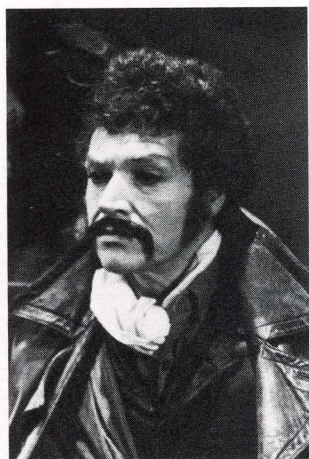
ORESTES*

ELEKTRA*

HERMIONE*

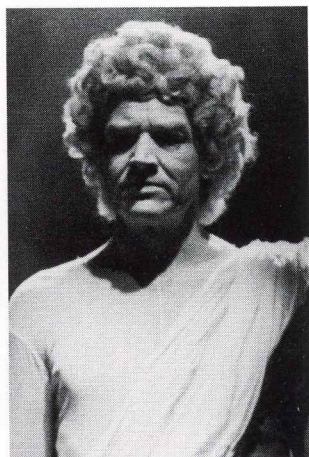
PELOPIDER
græsk - mykensk kongeslæggt

Figurer i »Hekabe«, »Helena« og »Orestes«

Agamemnon*

er grækernes hærfører. Agamemnon er draget i krig mod Troja for at hævne sin bror Menelaos, hvis hustru Helena blev røvet af prinsen af Troja. Agamemnon efterlod sin hustru Klytaimestra og børnene Elektra, Ifigenia og Orestes i Mykene. Han vil vende sejrrig hjem efter 10 års krig.

Apollon*

er musikalitetens gud. Og på samme tid er han farlig. Han er gud over liv og død. Oraklet i Delfi er hans redskab. Her kommer mennesker for at spørge til råds i alle sager, også for at få sanktioneret allerede gældende lov. Indskriften »Kend dig selv« henviser til menneskers dødelighed. Du skal kende dig selv som menneske i forhold til guderne. Kun de er evige og har deres egne love, du er dødelig og underkastet forgængelighedens love. Apol-

lon blander sig i tragedien. Han påbyder menneskene at handle og dømmer dem i sidste instans. Euripides bruger denne autoritet i intrigen – vender og drejer Apollons myndighed. – »Hvem er guderne, vi ved det ikke?« spørger Orestes.

Helena*

er iflg. sagnet årsag til krigen om Troja. Helena er datter af Leda og Zeus. Hun bliver offer for et væddemål mellem de tre gudinder, Hera, Afrodite og Athene. De ønsker alle at få prisen som den smukkeste og lader prins Paris af Troja afgøre dysten. Afrodite lover Paris, at han vil få verdens smukkeste kvinde til brud, hvis han giver hende prisen.

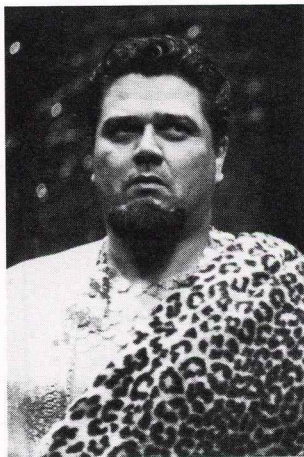
Theonoe

datter af Ægyptens konge Proteus. Theonoe har synske evner og er i kontakt med guderne.

Hekabe*

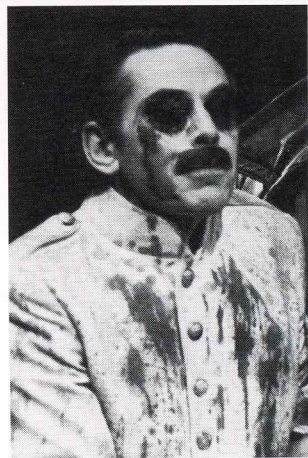
er dronning i Troja – den bystat grækerne indtager for at tilbageerobre Helena. Hekabe har mistet sin mand Priamos og sønnerne Hektor og Paris i kampen om Troja, og hendes datter Cassandra lever som elskerinde hos den græske hærfører Agamemnon. Tilbage er Hekabe i den græske fangelejr frarøvet sin position og sine rigdomme. Hendes håb er knyttet til datteren Polyxena, der lever med hende i lejren, – og hendes yngste søn Polydoros.

Tyndareos*

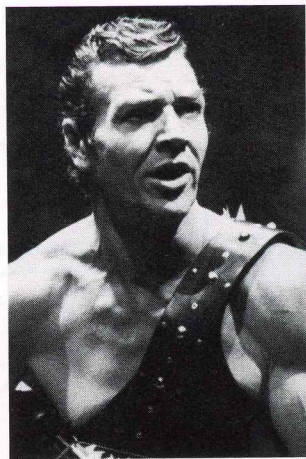
er konge i Sparta og far til Klytaimestra. Tyndareos tog i sin tid Menelaos og Agamemnon til sig, da de flygtede fra Mykene. Senere indtog han Mykene og overdrog Agamemnon magten. Endelig giftede han sine to døtre bort til brødrene Agamemnon

og Menelaos. Dermed har han skabt sig stort råderum på Peloponnes. Tyndareos' stemme i folkeforsamlingen, der skal dømme Orestes, vejer tungt.

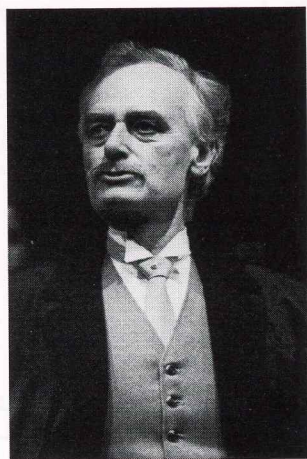
Polymestor

konge af Thrakien.

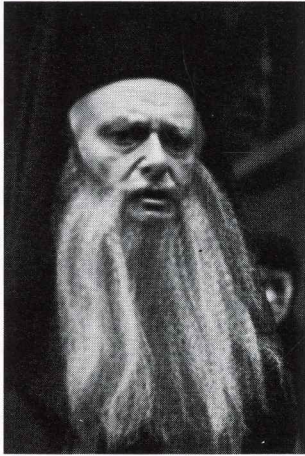
Teukros

en græsk kriger.

Theoklymenos

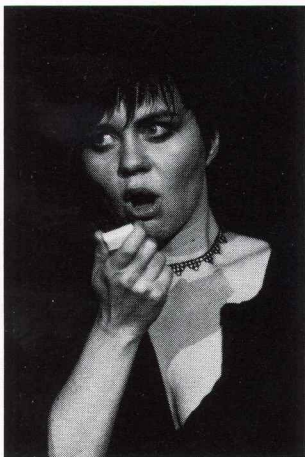
efterfølger til tronen i Ægypten. Søn af kong Proteus og bror til Theonoe.

Talthybios
græsk sendebud.

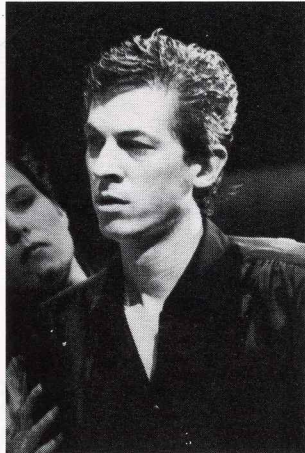

Hermione*
er datter af Menelaos og Helena.
Hermione vokser op hos Klytimestra i Mykene sammen med børnene Elektra og Orestes indtil disse forvises af deres egen mor.

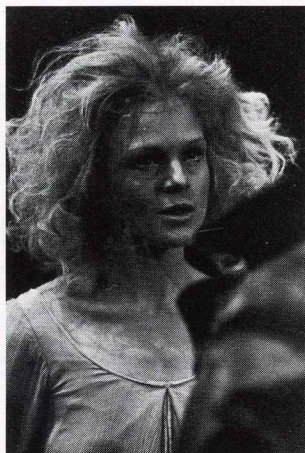

Elektra*
er Agamemnons datter.
Elektra er medskyldig i

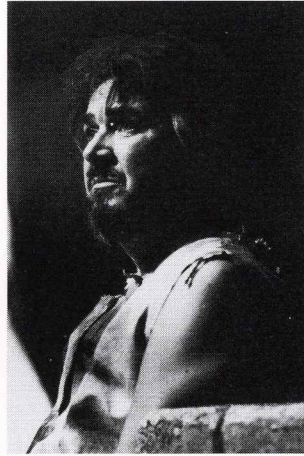
mordet på moderen Klytimestra. Sagnet fortæller, at Elektra efter faderens død, måtte føre en ynkelig tilværelse som slavinde i sin faders borg, mens moderen fornøjede sig med elskerens Aigisthos.

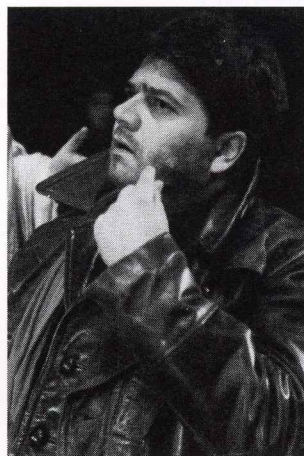
Pylades
er Orestes' ven.
Pylades er søn af kong Strofios og Anaxibia, Agamemnons søster. Orestes vokser op hos kong Strofios i Fokis, og Pylades og Orestes knyttes tæt sammen. I den græske etik er venskab central. Brydes et venskab får det vidtrækkende konsekvenser. Pylades er iflg. visse kilder medskyldig i mordet på Klytimestra. Pylades bliver på Apollons bud gift med Elektra.

Polyxena*
er prinsesse af Troja.
Hekabe og Priamos' yngste datter, der ved Trojas fald degraderes til slavinde.

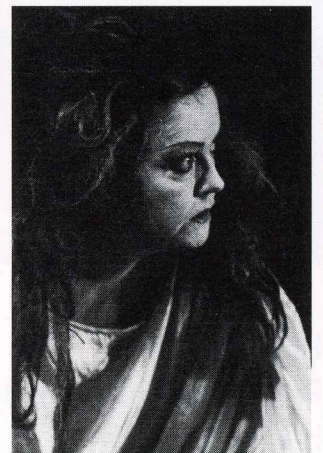

Menelaos*
er en græsk helt.
Menelaos drager mod Troja for at hjembringe sin hustru Helena. Krigen varer 10 år og koster 10.000 grækere livet og ligeså mange trojanere må undgælde for Prinsen af Troja rov. Menelaos er søn af Atreus og Aerope, bror til Agamemnon, kongen i Mykene. Han vokser op hos Tyndareos og bliver gift med datteren Helena. Sammen får de Hermione.

Odysseus
er en græsk helt.
I Homer's Odysen skildres han som den nysgerrige, snarrådige og snedige krigs- (og søfarer), der på rejsen hjem fra Troja gennemgår utallige prøvelser – listige rænker skabt af guderne. Odysseus længes efter hustruen Penelope, der sidder på kongeborgen i Ithaka og væver ligklæder til Odysseus' far Laertes for at holde bejlerne fra døren.

Med Penelope har Odysseus sønnen Telemachos. I Euripides' fortolkning er Odysseus en strateg, en artist i veltalenhed. Han bevæger den græske hær til at ofre prinsessen af Troja, Polyxena.

Polyodros*
er søn af Priamos og Hekabe.
Polyodros er som barn blevet sendt bort fra Troja af faderen Priamos, der frygtede byens fald. Polyodros vokser op hos en ven af forældrene i Thrakien Polyme- stor, der siden dræber ham.

Karen Wegener

HEKABE ORESTES *Af Euripides*

Isenesættelse:
ASGER BONFILS

Scenografi af
NINA SCHMIDT

Lysdesign:
LISE LAURIDSEN

Oversat af

»Hekabe«: JØRGEN SONNE

»Helena«: FINN MØLLER

HEKABE:

Polydoros' ånd, søn af Hekabe og Priamos	HENRIK BIRCH
Hekabe, dronning af Troja	KAREN WEGENER
Polyxena, Hekabes datter	PIA MOURIER
Odysseus, en af de græske ledere	KIM VEISGAARD
Taltybios, sendebud for den græske hær	ULF STENBJØRN
Agamemnon, den græske øverstbefalende	GYNTHER MANSDOTTER
Polymestor, konge af Thrakien	LARS HØY
En gammel kvinde,	TOVE WISBORG
Kor af tilfangetagne trojanske kvinder	

Merete Hegner

ORESTES:

Elektra, Agamemnons datter	
Helena, Menelaos' hustru og Klytaimnestras søster	
Hermione, Helenas datter	
Orestes, Agamemnons søn	
Menelaos, Agamemnons bror	
Pylades, Orestes' ven	
Tyndareos, Helenas og Klytaimnestras far	
Sendebud, Agamemnons gamle tjener	
Trojaner, Helenas slave	
Kor af kvinder fra Argos	

Kor:

DIANA. G. AXELSEN, MERETE HEGNER, PIA HENNINGSEN,
KATRINE KUNWALD, INGER MARIE MADSEN, PIA MOURIER

Statister:

LARS JUHL KRISTENSEN, LASSE RYGAARD, MUSTAFA ÖZKAN

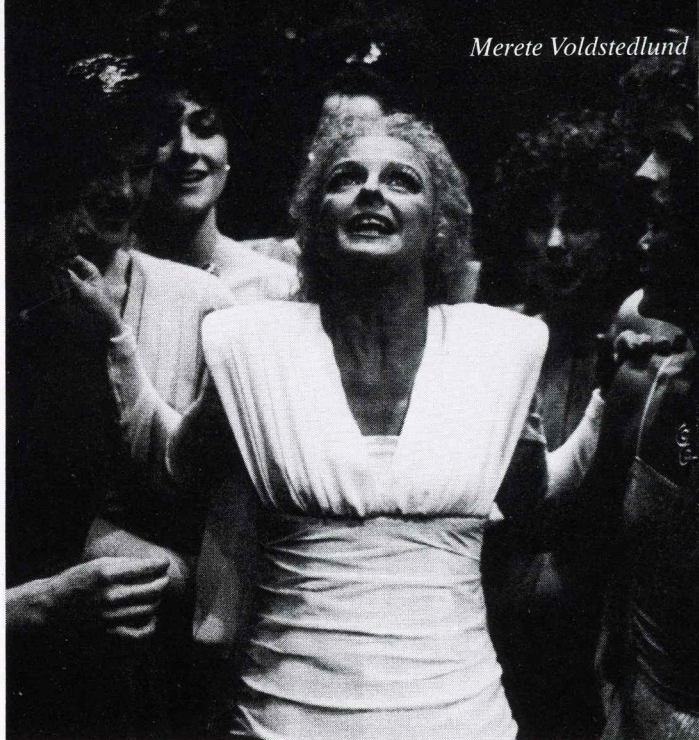
HELENA STES ipides

kostumer:
IØTTZ

Koreografi:
MARIE BROLIN TANI

Lyddesign:
JENS RAVN

stelse:
HLING »Orestes«: JENS SMÆRUP SØRENSEN

Merete Voldstedlund

HELENA:

Helena, datter af Leda og Zeus	MERETE VOLDSTEDLUND
Teukros, græsk veteran	GYNTHER MANSBOTTER
Menelaos, Helenas mand, konge af Sparta	OLE WEGENER
En gammel kvinde, portvagt	TOVE WISBORG
Første bud, en af Menelaos' mandskab	KARL ERIK CHRISTOPHERSEN
Theone, Theoklymenos' søster	MERETE HEGNER
Theoklymenos, konge af Ægypten	KIM VEISGAARD
Andet bud, Theoklymenos' tjener	HENRIK BIRCH
Kor af fangne græske kvinder	

..... MERETE HEGNER
..... MERETE VOLDSTEDLUND
..... PIA HENNINGSSEN
..... LARS HØY
..... OLE WEGENER
..... HENRIK BIRCH
..... ULF STENBJØRN
..... KARL ERIK CHRISTOPHERSEN
..... KIM VEISGAARD

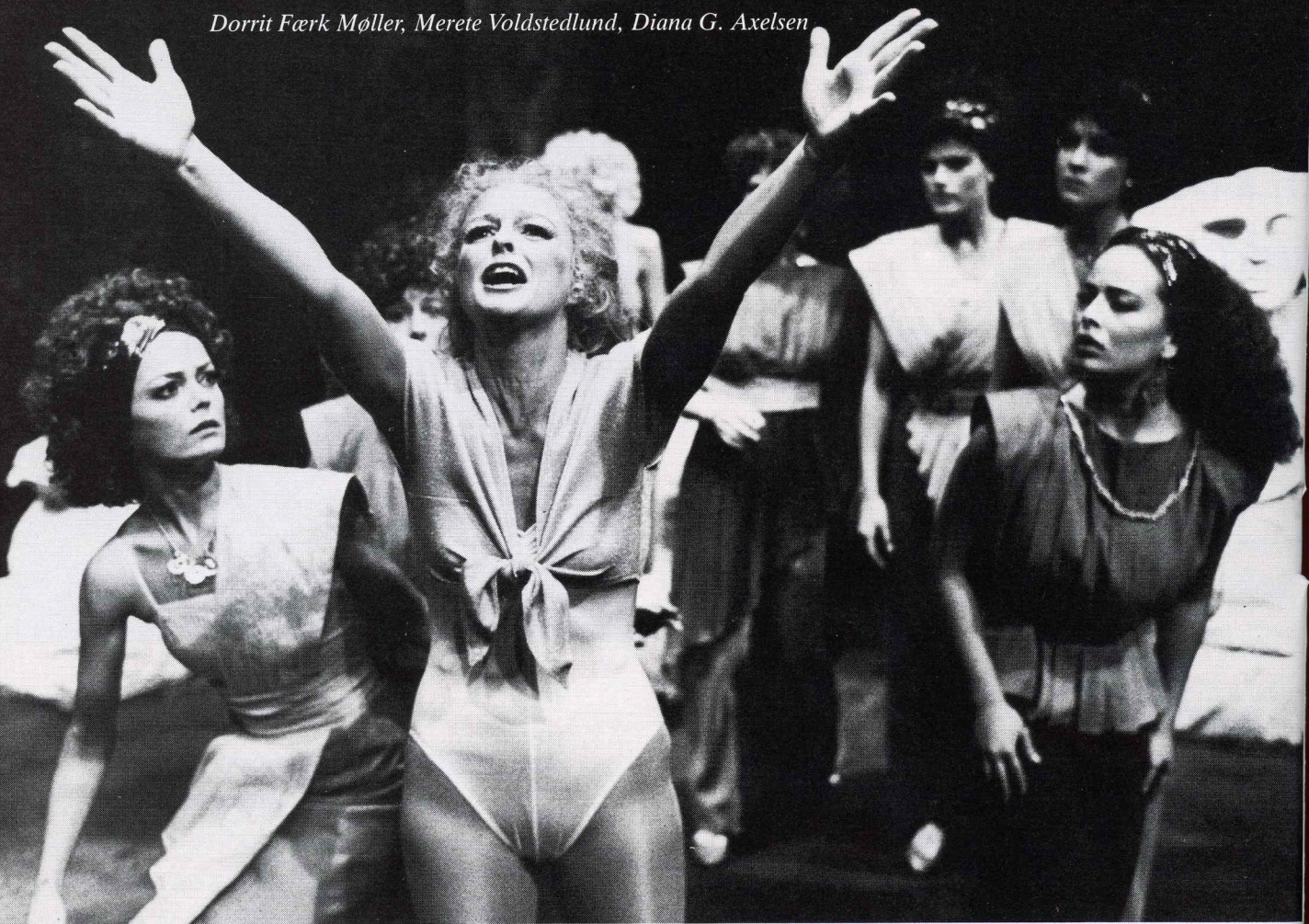
ISE JØRGENSEN, MERETE NØRGAARD KNUDSEN,
DORRIT FÆRK MØLLER

EM, ÖMER FARUK CEREN

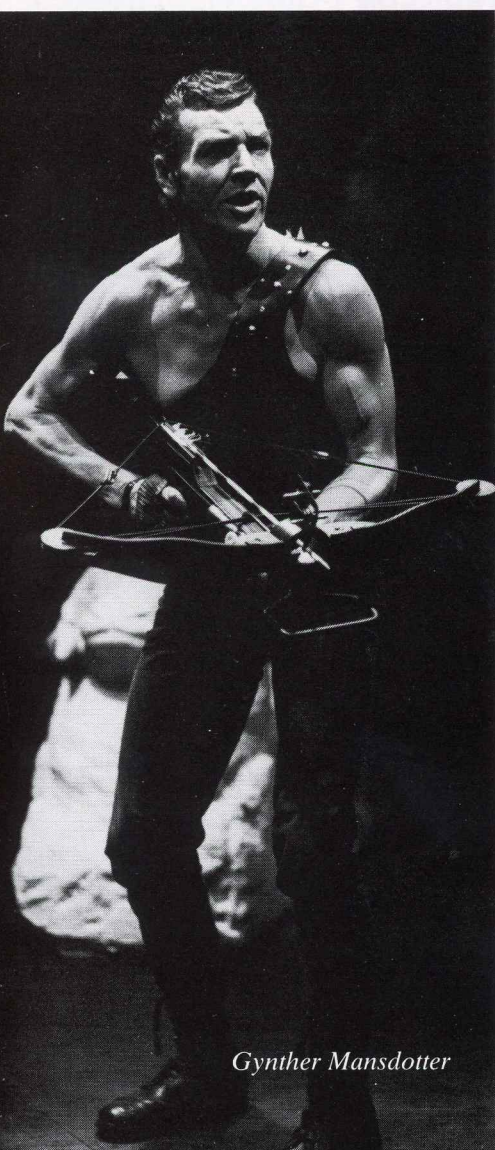

Lars Høy

Dorrit Færk Møller, Merete Voldstedlund, Diana G. Axelsen

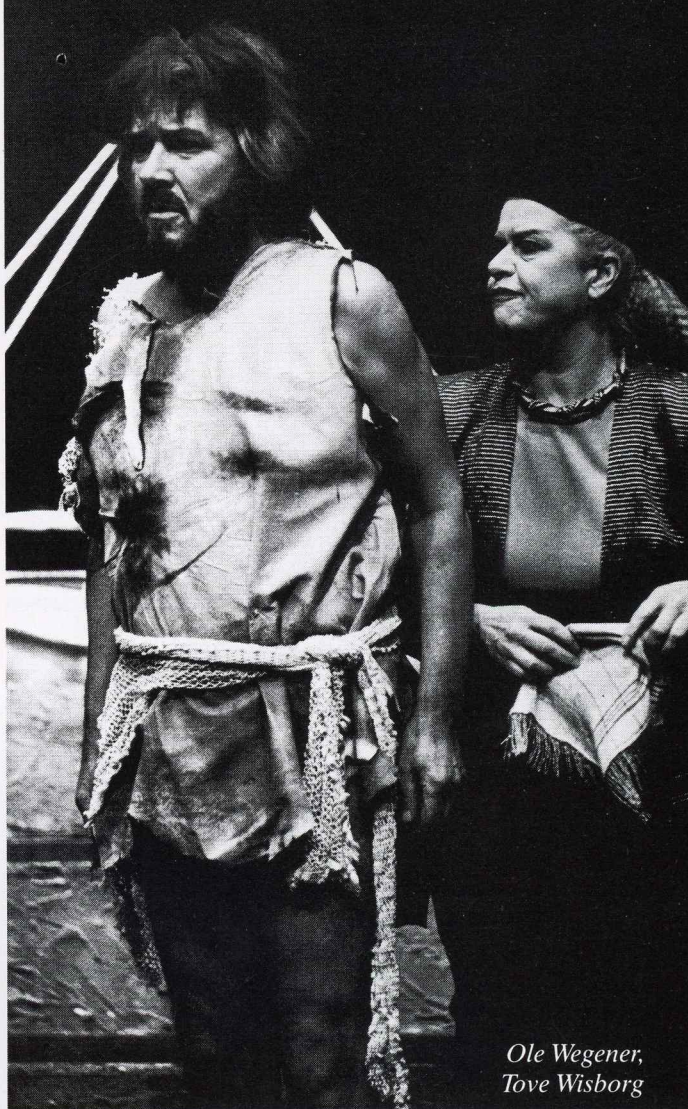
Kim Veisgaard, Merete Nørgaard Knudsen, Diana G. Axelsen

Gynther Mansdotter

*Lise Jørgensen, Merete Voldstedlund,
Ole Wegener, Diana G. Axelsen*

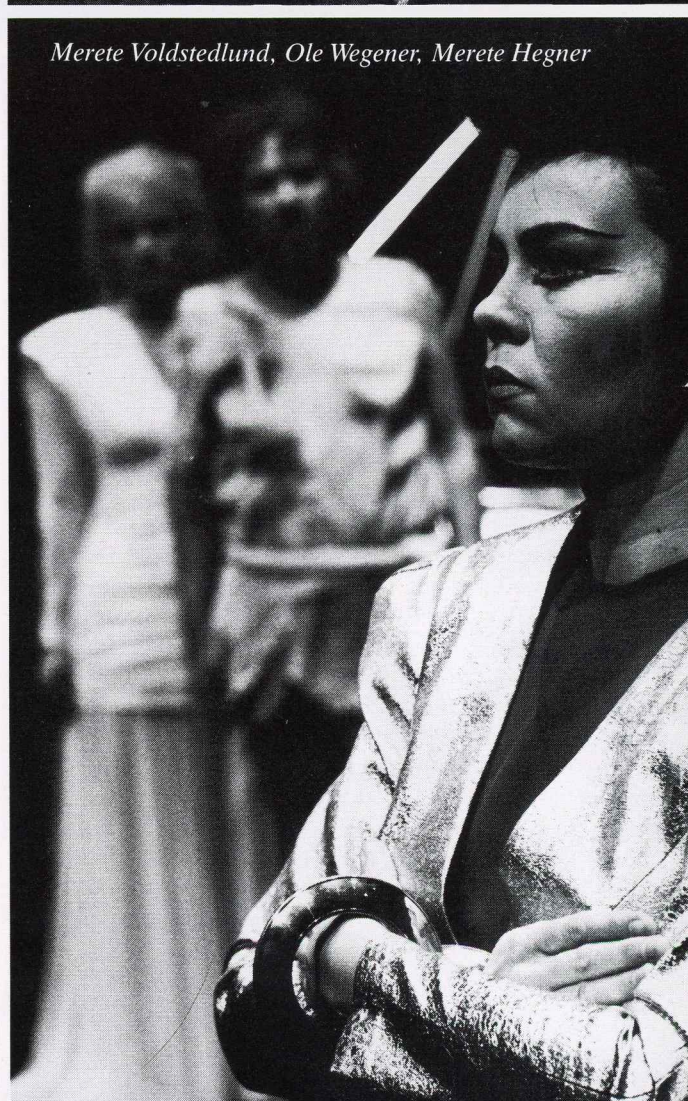

*Ole Wegener,
Tove Wisborg*

Merete Voldstedlund, Ole Wegener, Merete Hegner

Henrik Birch, Kim Veisgaard

Af Ole Thomsen

Hekabe opført ca. 425.

Helena opført 412.

Orestes opført 408.

Alle tre er de altså skrevet under Den peloponnesiske Krig (431-404), hvor Athen kæmper med Sparta for sit liv, og alle har de stof med rod i en gammel krig, nemlig den trojanske. Den trojanske Krig som spejl af krigen nu.

Værdikrisen i Athen i 400-tallets slutning behandles i en stor del af den klassiske

græske litteratur, uden tragikerens binding til mytestof bl.a. af Den peloponnesiske Krigs historiker Thukydide.

Måske kunne det være nytigt at skitserer noget af det, fortolkerne har fundet bemærkelsesværdigt ved disse tre tragedier hver især. De har alle titel efter en central person (to kvinder og en mand), hvilket gælder mange, men ikke alle græske dramaer (f.eks. er *Trojas Kvinder* og *Bakkanterne* opkaldt efter koret).

Hekabe

(HECUBA i navnets latinske form). Troja er faldet, gamle kong Priamos dræbt, hans dronning Hekabe taget til fange af grækerne, som er på vej hjem efter sejren, men bliver midlertidigt tvunget til at vente på vind i Thrakien, på kanten af civilisationen. Mellem Hekabe og koret af andre fangne kvinder fra Troja består der et nært fællesskab i ulykke. Og mellem *Hekabe* og *Trojas Kvinder* fra 415 er der væsentlige ligheder (og forskelle). *Trojas Kvinder* er et af de stærkeste manifestere mod krig, der findes.

En af Hekabes sønner er blevet myrdet af den lokale konge, hvad hun ikke ved endnu. En af hendes døtre kræves ofret på Akilleus' grav af grækerne. Odysseus er de sejrendes diplomat, et af Euripides' politikerportrætter; han er personligt knyttet til Hekabe: står i taknemmelighedsgæld til hende. I den store debat mellem diplomaten og dronningen-slavinden, og gennemgående i *Hekabe*, er taknemmelighed et moralsk nøgletema.

Hekabes datter Polyxena er en af Euripides' unge heltinder sammen med bl.a. Ifigenia (i *Ifigenia i Aulis*) og Alkestis (i stykket af samme navn); Polyxena er den eneste i stykket, som ikke bliver forrået af den eskalerende vold. Den lokale konge er knyttet ved gæstevenskab til kong Priamos, men har, vi-

ser det sig, myrdet hans og Hekabes søn, og hun blinder ham i et baghold (Sofokles' *Kong Ødipus* er et par år ældre end *Hekabe*).

Den dramaturgiske udfordring har været at forene de to handlingsstrenger, mordet på sønnen og ofringen af datteren, mellem hvilke der ikke var nogen årsagssammenhæng overhovedet, til en enhed: i deres mor. Adskillelige formoder, at hele historien om barbarkongen og Hekabes søn og dermed Hekabes hævn er opfundet af Euripides, uden hjemmel i sagnet.

Flere gange bryder Hekabe eller koret ud i forbandelser af Helena.

Helena

Dette stykke har en atmosfære meget forskellig fra *Hekabe*. »Den nye Helena« vakte sensation i 412; ganske vist var det ikke Euripides, der havde fundet på denne version: at Helena selv slet ikke var blevet bortført af Paris til Troja og derfor ikke var skyldig; men denne frikendelse af Helena, som egentlig stammer fra korlyrikeren Stesikhoros, var aldrig slået igennem, så *Helena* forundrede folk.

Helena selv er i Ægypten, mens Paris har bortført et »billede« af hende til Troja, d.v.s. krigens årsag er imaginær.

Men ikke kun selve historien overraskede, det

gjorde givetvis også Euripides' udførelse af den som tragi-komedie. Stykket myldrer af motiver og handlingselementer, som vi forbinder med romantisk komedie, og som vi ellers kender fra *Odysseus* og satyrspillet og, efter Euripides, fra Menander, de græske romancer, Shakespeare, Mozart o.s.v.; sådanne komediemotiver er den eksotiske skueplads: Ægypten, den eventyrlige genforening af længe adskilte elskende, den af alle bagtalte og dog uskyldige heltinde, den gode konge som er død, skurken, den hjælpende fe, den erotiske trekant, *happy ending* med lykkelig hjemfart til ægteskabets fornyelse, og gennem alt dette spillet med skin og væren, illusion og realitet i et netværk af intriger for at bedrage og blive reddet.

Dette er komedie, langt fra *Hekabe*, *Trojas Kvinder* og *Medea*, for ikke at tale om Aiskylos og Sofokles. Man har kaldt *Helena* for Euripides' parodi på hans egen *Ifigenia i Taurien* (måske fra året før).

Og dog ville *Helena* for Euripides helt sikkert være en tragedie, og besindige moderne fortolkere siger ikke: kun komedie, men evt.: tragi-komedie. For Helenas komedie er krigens tragedie: Den virkelige Helena lever uskyldig og kysk i Ægypten, og krigen i Troja er ført om et »billede« (eidolon, idol er det græske ord), dette »billede« gør først krigen totalt absurd. Denne mørke side holdes nærværende i en del af korskangene.

Udfordringen til en opførelse af *Helena* er at få det komiske og det tragiske til at indgå i en spændt enhed. Munterhed før afgrunden. Aldrig har myterne været hellige og urørlige for de athenske tragikere, men i *Helena* er myten på vej til at blive mytologi. Imidlertid trængte den alternative version med sin filosofiske skelnen mellem den virkelighed og den imaginære Helena ikke igennem, hel-

ler ikke hos Euripides; f.eks. har Helena i *Orestes* minsandten været i Troja, og mens hun var hos Paris, er hendes lille datter Hermione vokset op i Argos hos sin moster Klytaimestra.

Orestes

I dette stykke intrigerer en gal Orestes for at myrde Helena – som hævn for at han har myrdet sin mor.

Studiet af titelpersonens sindssyge borer dybt; og i præcis dette stykke bruges ordet samvittighed for første gang i græsk litteratur:

MENELAOS: – Hvad går der af dig? Hvad er det for en sygdom der ødelægger dig?

ORESTES: – Samvittigheden, det at jeg ved med mig selv, at jeg har gjort frygtelige ting.

Fremstillingen af Helena er facetteret, bl.a. i hendes dialog med Elektra om kontrasten mellem Agamemnons hus – Elektras og Orestes' familie – som vandt krigen og dog nu er knust, og på den anden side Helena og Menelaos, som forårsagede krigen og dog nu er i salveten.

Orestes har ingen sympatiske hovedpersoner, næppe engang Pylades (jfr. afsnittet Intriger og Intrige); men der er en egen febril ømhed mellem de to søskende, de to degenererede aristokrater, som en opførelse vil bringe frem.

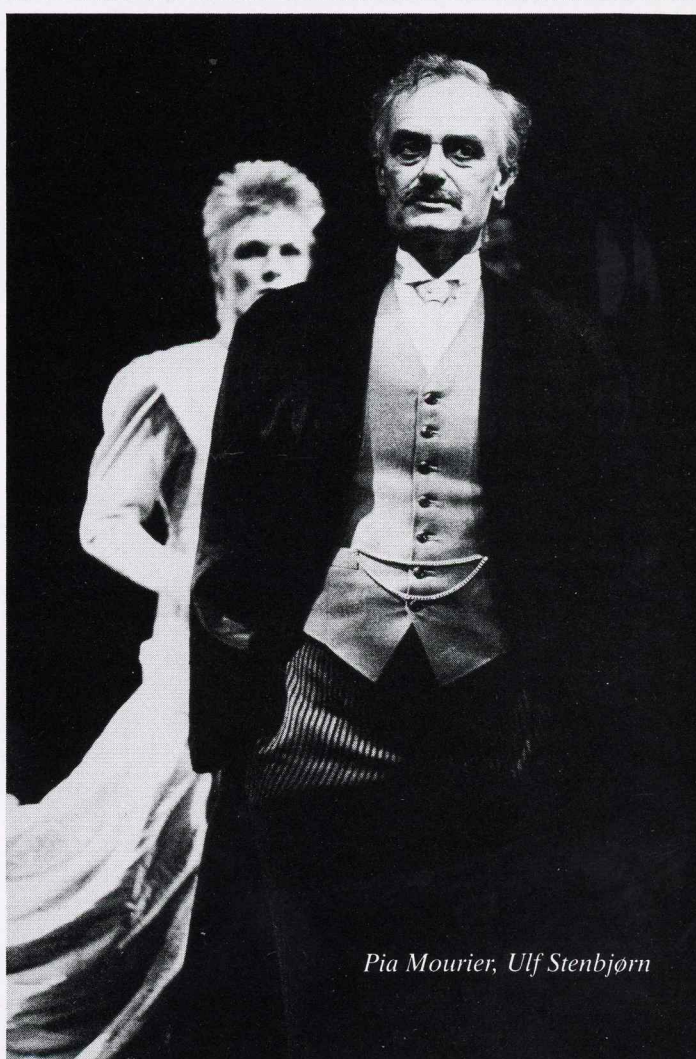
Orestes opvisen, skriver H.D.F. Kitto, en fantasi-tumult, som søger sin lige i romantikkens teater; dog opnås dette med et minimum af indgreb i den traditionelle dramaform og med en fasthed i styringen, som næppe overgås af Sofokles selv. Der kæmper i *Orestes* et elizabethansk overmål af ondskab med en perikleisk soberhed i dramatisk metode.

Disse tre tragedier viser således ret forskellige sider af Euripides' kunst.

Henrik Birch, Lars Høy, Kor

*Diana G. Axelsen,
Kim Veisgaard,
Lars Høy*

Pia Mourier, Ulf Stenbjørn

»... Kong Priamos havde ondt af sig selv. Disse komplicerede politiske forhold, og nu så også jeg! Han sendte vogterne ud, hvad der var modigt af ham. Hvis jeg blev ved på den måde, sagde han så, træt, havde han intet andet valg end at spærre mig inde. Da tænkte noget i mig: Ikke endnu. – Hvad det da var, jeg ville, for himlens skyld. Nuvel da. Man skulle have talt med mig noget før om den delikate Helena-historie. Godt, godt, hun var her ikke. Kongen af Ægypten havde taget hende fra Paris, den dumme dreng. Men det vidste jo alle og enhver i paladset, hvorfor ikke jeg? Og hvad så nu? Hvordan kommer vi nu ud af alt det igen, uden at tabe ansigt.

Fader, sagde jeg, indtrængende som jeg aldrig talte til ham igen. En krig, der føres for et fantom, kan kun tabes.

Hvorfor det? I fuldt alvor spurgte kongen mig: Hvorfor det. Man skal blot sætte alt ind på, at hæren bevarer troen på fantomet, sagde han. Hvorfor i det hele taget krig. Straks altid disse store ord. Vi bliver angrebet, skulle jeg tro, og vi forsvare os, skulle jeg tro. Grækerne render panden mod muren og trækker sig snart tilbage. De vil da ikke forbløde for en kvinde, om hun så er aldrig så skøn, hvad jeg ikke tror.

Og hvorfor da ikke det! Det var mig, der udrød det nu. Lad os sætte, at de tror, at Helena er hos os: Hvis de nu var sådan anlagt, at de aldrig kunne komme sig over, at en kvinde har krænket en kongelig mand, uanset om hun er skøn eller grim. Her tænkte jeg på Panthoos, som syntes at hade mig, efter at jeg havde afvist ham. Sæt nu de var sådan alle sammen?

Ti stille med det vrøvl, sagde Priamos. De vil have vort guld, og fri adgang til Dardanellerne. – Så for-

Den trojanske konge Priamos taler med sin datter KASSANDRA:

handl om det! foreslog jeg ham. – Det kunne lige passe. Forhandle om vor umistelige ejendom og ret! – Jeg begyndte at mærke, at kongen allerede var blændet for alle grunde, som talte imod krigen, og det der havde gjort ham blind og døv, var befalingsmændenes sætning: Vi vinder. Fader, bad jeg ham, tag dog i det mindste påskuddet fra dem, Helena. Om hun er her eller i Ægypten, så er hun ikke en eneste dræbt trojaner værd. Sig det til Melelaos' gesanter, giv dem gæstevenskabs-gaver og lad dem drage hjem i fred. – Du kan ikke være ved dine fulde fem, mit barn, sagde kongen, oprigtigt oprørt. Forstår du slet ingenting mere? Det drejer sig jo om vort hus' ære.

Det drejer det sig også om for mig, bedyrede jeg over for ham. Jeg var hverken til at hugge eller stikke i. Tænkte, de og jeg, vi ville da det samme. Og hvilken frihed så det første Nej: Nej, jeg vil noget andet. Men dengang tog kongen mig, med rette, på ordet. Kære barn, sagde han, trak mig ind til sig, jeg indåndede den duft, jeg holdt så meget af. Kære barn. Den som ikke står sammen med os nu, modarbejder os. Da lovede jeg ham at holde min viden om den skønne Helena hemmelig og gik uden at blive forulempet min vej fra ham. Vogterne på gangene stod uden at røre sig, Eumelos bukkede, da jeg gik forbi ham. Bravo, Cassandra, sagde Panthoos til mig i templet. Nu hadede jeg ham også. det er for svært at hade sig selv. Meget had og megen undertrykt viden fandtes i Troja, indtil fjenden, grækeren, tiltrak sig al vor uvilje og, til at begynde med, sluttede os sammen mod ham«.

*Fra Christa Wolf
»KASSANDRA«, 1985
Oversættelse: Per Øhrgaard*

Diana G. Axelsen, Merete Nørgaard Knudsen, Dorrit Færk Møller, Kim Veisgaard

Lars Høy, Kor

Det klassiske Grækenlands storhedstid

Af Jørgen Heiner

- 490 Grækerne besejrer perserne ved Marathon (1. perserkrig).
481 2. græsk-persiske krig starter.
480 Akropolis ødelægges af perserne.
Euripides fødes.
479 Grækerne bryder persernes magt
478 Bymuren omkring Athen opføres.
477 Athen samler omkr. 200 små samfund i det 1. attiske søforbund og får overkommandoen til søs.
475 Billedhuggeren Myron skaber sine værker i Athen – bl.a. »Diskoskasteren«.
471 Den betydelige statsmand Themistokles landsforvises af konservative kredse.
472 Aiskylos' aktuelle tragedie **PERSERNE** opføres.
470 Filosofen Sokrates fødes.
465 Billedhuggeren Polyklets værker indvarsler den klassisk græske stil.
462 Athens storhedstid under Perikles begynder.
460 Lægen Hippokrates og historikeren Thukydides fødes.
458 Aiskylos tragedie-trilogi **ORESTIEN** opføres.
457 Den 1. peloponnesiske krig (Athen-Sparta) bryder ud.
456 Dramatiker Aiskylos dør på Sicilien (født 525).
455 Euripides debuterer som dramatiker.
454 Grækernes mislykkede togt til Ægypten.
450 Komedieskriveren Aristofanes fødes (død 385).
Sofisterne betvivler den overlevede gudetro.
Det attiske vasemaleris højdepunkt.
451 Våbenstilstand mellem Athen og Sparta.
448 Perserkrigene slutter definitivt.
447 Athene-templet Parthenon på Akropolis påbegyndes og billedhuggeren Fidias begynder arbejdet med den 160 m lange Parthenon-frise.
445 30-årig fredsaftale mellem Athen og Sparta.
Perikles indfører offentlig aflønning af embedsmænd og rådsmedlemmer.
441 Euripides' første dramatiker-sejr.
438 Euripides' tragedie **ALKESTIS**.
431 Den 2. peloponnesiske krig begynder (Athen-Sparta).
Euripides' tragedie **MEDEA**.
430 Pesten i Athen.
429 Statsmanden og feltherren Perikles dør.
Euripides' tragedie **ANDROMACHE**.
428 Euripides' tragedier **HIPPOLYTOS** og **HERAKLES' BØRN** (428?).
427 Aristofanes debuterer som komediedigter.
425 Euripides' tragedie **HEKABE**.
421 Fred mellem Athen og Sparta.
419 Fælles møntfod i det attiske sørige.
418 Aristofanes' komedie **LYSISTRATE** – om kvindernes oprør.
415 Euripides' tragedier **TROJAS KVINDER** og **IFIGENIA I TAURIEN** (414?).
413 Athens nederlag ved Syracus.
Euripides' tragedie **ELEKTRA** (muligvis lidt ældre).
412 Euripides' skuespil **HELENA**.
411 Det demokratiske styre i Athen væltes ved et kup – de politiske rettigheder begrænses.
408 Euripides' tragedie **ORESTES**.
407 Euripides' tragedie **IFIGENIA I AULIS**.
406 Euripides og Sofokles dør.
404 Athens belejring og fald – Sparta har overmagten.
403 Demokratiet genindføres i Athen.
399 Sokrates' domfældelse og henrettelse.

Regi: Eva Dahl, Steen Boutrup
Suffli: Ingrid Gottschalk
Instruktørass.: Pia Møller Nielsen
Lys/lydass.: Per Eriksen, Knud Jacobsen
Belysningsmester: Niels Emil Larsen
Tonemester: Jens Ravn
Scenemester: Kai Johansen
Malersal: Jens Anker Olsen
Skræddersal: Hanne Gissel, Mehmet Hilmi
Frisør: Joan Gylling
Rekvisitører: Viggo Bay, Steen Jonassen
Overregissør: Steen Boutrup
Teknisk chef: Jørn Walsøe
Teaterchef: Palle Juul-Jørgensen

Foto fra afsluttende prøver:
Rolf Linder
Plakat: Nina Schiøttz
Programredaktion: Magnus Brandstrup, Jørgen Heiner, Janicke Branth
Layout: Magnus Brandstrup
Tryk: Kannike Tryk A/S, Århus

»Hekabe« er oversat efter Euripides i Edition Bude, 2. ed. 1956, Collection des universités de France og Philip Vellacott's oversættelse i The Penguin Classics 1963-1978. Sidstnævnte er også brugt som forlæg ved oversættelserne af »Helena« og »Orestes«.

Musik:
Til Hekabe og Orestes er benyttet musik af Iannis Xenakis, henholdsvis »Cendrèes« og »Jonchaies«.

Premiere 22. oktober 1987
Opføres frem til
26. november 1987
Aarhus Teater Scala

Forestillingens
varighed ca. 4 tim.
(incl. to pauser á
20 min.)

(Hekabe 1 time og 8 min.,
Helena 1 time og 5 min.,
Orestes 1 time).

